

čisté vody. Obnova rybníků a výstavba přehrad jsou životně závislé na rychlém zvládnutí a omezení znečišťování na nejmenší míru. Největší pomoc vyžaduje povodí Olzy, Moravice, Opavice, Bělé a pramenů Moravy.

Ochrana parků a význačných stromů má v Slezsku velké úkoly. Je nutné, zvláště výchovou ve školách, změnit mentalitu u osídlených vesnicích a městech, kam neodpovědní jednotlivci zavlekli psychosou „kolonizátorů“, nemajících vztah k tomu, co zde bylo před nimi, a kácějících bez předsudků jednu starou lípu nebo jiný strom za druhý. Nelze zapřít, že tak činili i vedoucí činitelé a dokonce i vychovatelé, kteří měli jít příkladem ostatním. V parcích, které vyrostly z práce drobných slezských lidí, jež majitelé panství vyssávali, z mazelů havírů a dělníků v továrnách, nevidíme přežitek panské éry, nýbrž společný majetek všech, kdo chtějí žít v prostředí poskytujícím i osvěžení a krásu. LENIN dal zavít vojáka, který v revolučních dnech svévolně porazil strom v panském parku, a ukázal tím velmi názorně, jak je nesmlouvavě nutné zajišťovat významné přírodní objekty, jichž je přes válečné poškození a počáteční pustošení ještě tak pozoruhodný počet, že vyžadují přesné registrace a plánovitě ochrany. V některých parcích jsou kromě toho i botanické unikáty. Dokonce i v polích u cest a silnic, na hrázích rybníků a v normálně obhospodařovaných polích se zachovaly na Těšínsku, Opavsku a Ostravsku desítky nádherných staletých stromů, jaké nemají celé širé kraje ostatních částí republiky. Konservátorská dohlédací služba má zde vděčné a záslužné pole působnosti a měla by postupovat co nejrozhodněji a nesmlouvavě, aby kraje slezských krajů byla neztenčeně udržena. Představme si na příklad lučinaté údolí Opavice mezi Opavou a Svinovem bez velkých starých stromů na lukách a na zrušených hrázích rybníků u Dol. Benešova a Hlučina — a budeme mít před sebou poušť!

V ochraně horské květeny, která zvláště v pradědské a beskydské silnější navštěvované oblasti značně ještě trpí svévolným lámáním a trháním, bylo by možné vydatněji pokročit, kdybychom lépe podchytili lesní ochranný personál, mající nejvíc příležitosti k zajišťování význačné vegetace, a kdybychom opět ve školách rozvinuli širokou uvědomovací kampaň, již by se mohly ujmout mičurinské a pionýrské organizace. Zároveň bychom mohli zdůraznit význam vzácné zvěře, památných nižších zvířat, jež je třeba chránit před stálým znepokojováním turistů a lyžařů, nezachovávanými pravidla slušného chování za pobytu v horách. V tomto směru by bylo výhodné, kdyby školy navázaly svoji kampaň na výstavu ochrany přírody, kterou zhlédnou v Opavě, a na články, které jim poskytnou dostatek materiálu v Ochráně přírody, v časopise Člověk a příroda, případně i ve Vesmíru a v denním tisku. V slezských horách žije dnes opět vzácný rys, který před desítky lety vymizel, pradědská oblast má uspokojivý stav kamzíků, v rozlehlých polích předhůří je dosti pozoruhodný stav kun lesních, v některých řekách se uchovávala vydra (Olza, Moravice), místy je bohatý stav různého, jinde již vzácného ptactva, v potocích povodí Nisy se ještě vyskytuje památná perlorodka, nechybí ani pozoruhodné druhy motýlů a jiného hmyzu, ač zde bylo v minulých desetiletích velmi silně sbíráno.

Otázka ochrany přírody na rybnících, které jsou osobitým prvkem krajiny na Těšínsku, Svinovsku, Ostravsku, Opavsku, vyžaduje úzké součinnosti s producentem ryb, jímž je zde stát. Je třeba ponechat v každé z jmenovaných oblastí alespoň jeden význačný rybník, bohatý vodními a bažinatými roslinami i ptactvem, pokud možno poblíž velkých průmyslových středisek a lázní, aby zde byla příležitost seznámit se s pozoruhodnými projevy života ve vodách. Určitý náběh byl k tomu již učiněn na příklad u rybníka Prostřední hráz u Darkova, u Přehyně poblíž Dol. Benešova. Je třeba najít vhodný rybník u Svinova a Studénky. V ostatních rybnících je třeba poskytnout hnízdní možnost a neničit hnízdoše předčasnými a radikálními vysekávaním tvrdých porostů. Na úrodných půdách lze místy nalézt právě vodní botanické zahrady s množstvím zastoupených druhů mokřadní a vodní flory, mezi níž nechybí ani vzácné druhy, jako kotvice, aldrovandky, nepukalky a j.

Velmi osobitým znakem mimohorské části slezské oblasti jsou křovinaté a stromové porosty vroubíci potoky a řeky, kde mají jednak funkci přirozených zpevňovatelů břehů proti vymílání, spolehlivějších nežli nejpevnější zdi regulací, jednak funkci estetickou a měly by proto být úzkostlivě chráněny před porbirkami nebo kácením. Podobný význam mají i stromořadí v polánských částech a umělé založené výsadby kolem významných míst, jako na příklad na Hradci u Opavy, z nichž tolik památných starých a nádherných stromů bylo z různých důvodů zbytečně odstraněno.

Nemohu zabíhat do ochrany význačných objektů neživé přírody, jako na př. četných bludných balvanů, starých břídlivcových náspů, v nichž se zajímavým způsobem uchycuje vegetace, sopečných kopců (Roudno) a pod., o něž byl projevěn již značný zájem.

Závěrem bych chtěl říci, že při záměrném a velkorýsem rozvinutí akcí ochrany přírody by se celá slezská část našeho státu mohla stát parkem sloužícím všem pracujícím, od nichž republika požaduje tak velké a odpovědné výkony. Ukazovala by názorně, jak je možné i v těsném sousedství těžních věží a vysokých pecí uchovat ukázky přírodních krás, osvěžujících pracujícího člověka a poskytujících po celý rok nevyjadřitelné hodnoty k obohacení jeho kulturních potřeb. Nástupním mýtlem k dosažení těchto cílů je škola s uvědomělými učiteli, plně zasvěcenými do významu ochrany přírody.

Doc. Dr. V. Dyk.

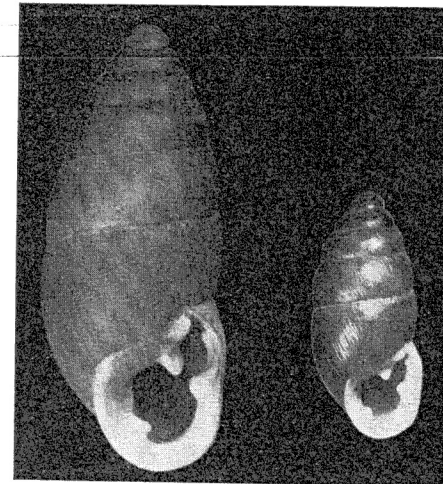
VRCH BABA U LADMOVCŮ — PAMÁTNÉ NALÉZIŠTĚ MEKKÝŠE JAMINIA TRIDENS ALBOLIMBATA (L. Pfr.)

Na západním okraji Potiské nížiny se tyčí Zemplínské vrchy, které na svých jižních svazích hostí bohatou xerothermní květenu i zvířenu. Jedním z nejzajímavějších míst v tomto malém pohorí je vápencový vrch Baba (164 m), který se mírně zdvihá na pravém břehu Bodrogu mezi Ladmovci a Seleškou. Jeho poloha je velmi příznivá, neboť leží v kotlině chráněné od severu vyššími hřbety a k jihu otevřeně. Ačkoliv na jižním svahu Baby je několik lomů na vápenc, dnes bohudik přechodně opuštěných, písece se zde velmi dobře zachovaly pův. xerothermní květena, dosud málo poškozená pasením ve srovnání s okolními stráněmi.

Porost na Babě má ráz lesostepi dubu pýřitého, která místy přechází v otevřenější plochy, pokryté stepní vegetací, v níž vyniká hlaváček jarní (*Adonis vernalis* L.). Vrch Baba není však zajímavý jen po stránce botanické a entomologické (teste MARAN-HOFFER), nýbrž představuje též památné naleziště malakozoologické vzhledem k hojnému výskytu stepního plže *Jaminia tridens albolimbata* (L. PFR), který zde má jediné známé stanoviště na území ČSR. Mečkýší fauna je jinak poměrně chudá, stepního až lesostepního charakteru, jak dosvědčuje přítomnost druhů *Cepaea vindobonensis* C. PFR a *Euomphalia strigella* DRAP. Nejvýznamnějším nálezem je svrchu jmenovaná *Jaminia tridens albolimbata* (L. PFR), která zde žije ve velmi silných populacích. Většinu exemplářů nacházíme v blízkosti skupin keřů. Souvisí to s tím, že živi jedinci s oblibou zalézají do důlků pod spadlým listem na okrajích křovin. Sebral jsem celkem materiál 65 exemplářů, jejichž průměrná velikost kolísá v rozmezí 13,0—14,0 : 5,5—6,0 mm. Poměrně hojně jsou však i jedinci vyšší než 14,0 mm; největší kus měří 15,8 : 5,8 mm, nejmenší dva jedinci 11,4 : 6,3 mm a 11,9 : 5,5 mm. Ulity jsou dokonale vyvinuté, silné a pevné, zoubky v ústí jsou poměrně menší a jemnější modelované než u typické *Jaminia tridens* MÜLL. Z uvedených údajů jasně vyplývají značné rozdíly našeho nálezu proti populacím typického tvaru *Jaminia tridens* MÜLLER, který patří mezi vůdčí stepní druhy na celém území republiky. Je to jednak výška, která jen ojediněle klesá na 11,0—12,0 mm, zatím co u typické *J. tridens* MÜLL. poměrně zřídka dosahuje této hodnoty; ještě nápadnější jsou rozdíly v šířce, která neklesá pod 5,0 mm, kdežto u typické *J. tridens* MÜLL. se jen málokdy přibližuje této mezi.

Jaminia tridens albolimbata (L. PFR) je dnes většinou autorů pokládána za jihovýchodní rasu druhu *Jaminia tridens* MÜLLER, jehož celkový areál lze označit jako pontomediterránní. Dříve byla často považována za samostatný druh. Žije ve východním Maďarsku, v Sedmihradech, rumunských nížinách, na severním Balkáně a v jižním Rusku. Na našem území byla dosud sbírána jen na svrchu popsané lokalitě Baba, není však vyloučeno, že bude nalezena na některém dalším místě v blízkém okolí, na příklad na vápencovém vrchu nad Ladmovci. Tento vrch je však do té míry zpusťoseny pasením dobytka, že pravděpodobně již není vhodným prostředím pro rozvoj původních xerothermních formací a tedy ani pro *J. tridens albolimbata* (L. PFR). Zajímavé je, že tato *Jaminia* nežije na blízkých vyvýšených kopcích Kameneckých (dříve Kevežd) ani Královochlumských. Naopak na kopcích u Královského Chřmce žije běžná typická *Jaminia tridens* MÜLL., podobně i v Jiho-slovenském Krasu. Není tedy velká naděje na objevení dalších stanovišť tohoto význačného stepního prvku jihovýchodní Evropy na našem území. Nejnověji byl objeven J. BRABENCEM u Spišského Podhradí. Populace s vrchu Baba představuje rasu *J. tridens albolimbata* (L. PFR) v typickém vývoji a nápadně se liší ode všech našich populací druhu *J. tridens* MÜLLER. Jediné exempláře z jižních srázů Kováčovských kopců u Štúrova se jí poněkud přibližují statnými rozměry i celkovou podobou.

Na úpatí Baby leží slatina, která vyplňuje staré rameno Bodrogu. Zde byli zjištěni vodní mečkýši *Tropidiscus planorbis* L. a *Bithynia tentaculata* L., dále sucho-

Ulevo: *Jaminia tridens albolimbata* (L. Pfr.) z vrchu Baba u Ladmovci. Skutečná velikost 14,9:6,5 mm. Upravo: *Jaminia tridens* Müll., typický tvar z Čech. Skutečná velikost 8,4:3,8 mm. Foto J. Brabencec

zemské druhy *Monacha rubiginosa* A. SCH., *Succinea oblonga* DRAP. a *Vallonia enniensis* GRD. Tento poslední nález zasluží bližší zmínky, neboť běží o první zjištěný výskyt v čs. Potoši a druhý nález na Slovensku vůbec. Největším překvapením byl však objev ulity typické *Jaminia tridens* MÜLLER o rozměrech 8,3 : 3,9 mm, který svou velikostí nápadně kontrastuje se svrchu popsanou populací *J. tridens albolimbata* (L. PFR). Ulita je pravděpodobně fosilní a pochází z vrstev uvedené slatiny.

Vrch Baba je jedním z nečetných vápencových stanovišť v našem Potoši, které si dodnes zachovalo svůj přírodní ráz. Vzhledem k výskytu plže *Jaminia tridens albolimbata* (L. PFR), zachovalému rostlinnému krytu a bohatství entomologickému by bylo jistě velmi vhodné prohlásit jej za přírodní rezervaci, aby zůstal uchován i pro budoucnost. Ochrana Baby je dosti nádhavá, poněvadž stále hrozí ohrožení pastvou nebo obnovením těžby vápence. Lámání vápence, které ostatně nenabýlo příliš velkého rozsahu, by bylo možno přenést na sousední pastvou zpusťosený kopec nad Ladmovci, který má i výhodné podmínky komunikační, takže i v tomto směru by zřízení rezervace jistě nenarazilo na vážnější překážky.

Vojen Ložek.

LUKAVECKÝ KAŠTAN JEDLÝ.

V Ochráně přírody (r. V—VII) bylo již několikrát pojednáno o českých lokalitách kaštanu jedlého (*Castanea sativa* MILL.), případně o českých kaštankách. V hlavním článku O. KOKEŠE „České kaštanky“ (O. p. r. V, p. 108) je zmínka i o kaštanu v Lukavci u Pacova, který je, dnes lépe řečeno byl, snad nejmohutnějším českým kaštanem jedlým vůbec a který nesporně patřil mezi vzácné velikány svého druhu ve střední Evropě.